

მწყემსი

მე ვარ მწყემსი კეთილი: მწყემსმან კეთილმან სული თვის დაჰსდვის ცხოვართათვის. იოან. 10—11.
 მკოვე ცხოვარი ჩემი წაწყმედული. მსრეთ იყოს სიხარულ ცათა შინა, ერთისათვის ცოდვილისა. ლუკ. 15—4.
 მოვედით ჩემდა ყოველნი მამუშრალნი და ტვირთ-მძიმენი და მე განგისვენოთ თქვენ. მათ. 11—28.

№ 3

1883—1903

15 თებერვალი

შ ი ნ ა რ ს ი:

სალითარატურო განყოფილება: აუხსნელი და განუმარტებელი კითხვები.—იმერეთის ეპარქიის სამღვდლოების დეპუტატთა კრება ქ. ქუთაისში 15 დეკემბერს 1902 წ.—სამღვდლოებაში თუთუნის წვეის შესახებ.—ჩემი თავ-გადასავალი.—სამეგრელოს უგანათლებულეს თავადის ნიკოლოზის გვამის მოსვენება.—ახალი ამბები და შენიშვნები.

სწავლა და მისცინება ძრისტიანობაში სარწმუნოებასა და კითხვ-წამოგაზე: მოძღვრება, თქმული 19 იანვარს,—ლისი მამა ანტონ მარტო-მყოფელის დღეს. ყ-დ სამღვ. იმერ. ეპისკოპოსის ლეონიდის მიერ.

სამკურნალო და ჰიგიენური განყოფილება: ექიმის საუბარი გულისხმიერ მკითხველთან. ექიმი გ. ლ—ძე.
 —განცხადებანი

აუხსნელი და განუმარტებელი კითხვები.

ასეთ კითხვებად სამრევლო-ეკლესიურ მსახურებაში უნდა ჩაითვალოს ქორწინების შესრულებისათვის ყველა ის გაფრთხილებანი და გამოკვლევანი, რომელთა შეკრება სავალდებულოა ყოველ კრებულთათვის. ყოველი ეკლესიის კრებული და განსაკუთრებით მღვდელი (რომელზედაც არის დამოკიდებული ქორწინების შესრულების გადაწყვეტა)

ცხადად ხედავს ქორწინებისათვის კანონის მოთხოვნილებას, რომელიც ქორწინების შესრულების წინეთ არის აღსასრულებელი. მაგრამ, რომელმა მოძღვარმა არ იცის, თუ რა ძნელია ზოგიერთ შემთხვევაში ამ წესების დაცვა? რომელ მათგანს არ გამოუცდია, თუ რა მითქმა-მოთქმას და უსიამოვნებას გამოიწვევს ხოლმე ამ წესების მტკიცედ დაცვა? მართალი რომ სთქვას კაცმა, არც გასაკვირველია საზოგადოების ასეთი შეხედულება ამ წე-

სებზედ და მოთხოვნილებებზედ: მათ ხომ არ ამისთ ამის მნიშვნელობა. ავიღოთ თუ გინდ სამ გზითი გამოცხადება ეკლესიაში სასიძოსა და სასძლოზედ, მშობლების თანხმობა და ცნობები გარეშე სამრევლოს სასიძოებსა და სასძლოებზედ. სამ-გზის გამოცხადება სოფლის და პატარა ქალაქის ეკლესიებში კიდევ აზრიანია, რადგან მცხოვრებნი უფრო დაახლოებით იცნობენ ერთმანეთს,—ისიც იმ შემთხვევაში, თუ სასიძო და სასძლო ერთი სამრევლოსი არიან. რა აზრი უნდა ქონდეს ამ გამოცხადებას დიდ-ქალაქ. სადაც არა თუ ერთი სამრევლოა, შემაჯღნა არ იცნობენ მეორისას, არამედ თვით საეკლესიო კრებულებამაც არ იციან საზღვარი თავის სამრევლოებისა? მიუხედავად ამისა, მაინც უნდა შეასრულო ეს წესი: არ შეასრულებ და პასუხის მგებელი იქმნები. თუ კი ამ წესს შეასრულებ, როგორც კანონი თხოულობს, მაშინ დაიმსახურებ საყვედურს მრევლისაგან და შეიქმნები მათ თვალში შემავიწროებელი—ვითომც ამას ჩადიოდეს მოძღვარი ფულების გამოსატყუებლად. ხან-და-ხან ამასაც გაიგონებ: „მაგისთანა ზედმეტ წესებს თავი დაანებეთ, შეიძლება უმაგათოდ შეასრულო მღვდელმოქმედება, თორემ არც ქორწინება საჭირო, ისედაც შეიძლება ცხოვრებაო“... აი სწორედ ამიტომ დამახინჯდა ეს გამოცხადება და ვითომც „ზედ-მეტი“ შეიქმნა: ხან-და-ხან წირვის შემდეგ ან არა და ლოცვის შემდეგ, გაისმის ეკლესიაში მდაბალი ხმით დიაკვნის გამოცხადება, რომელიც არავის ყურადღებას არ იქცევს, რადგან არავის ეჭირვება და არ ეინტერესება და ამით თავდება ეს წესი!..

ჩვენს საქართველოში და განსაკუთრებით იმერეთში, სრულებით არ იყო შემოდებული ეს წესი, თუმცა მოწმობებში და საბუთებში კი ყველგან სწერია, რომ მტკიცედ იყო აღსრულებული სამ-გზითი გამოცხადება! იმერეთში მაინც სამ-გზითი გამოცხადებას, ბევრგან სამწუხარო შედეგი მოყვა, როცა ეს წესი ასრულდა ზოგიერთი მღვდლისაგან. გაიგეს თუ არა, რომ ესა და ეს ქალი და კაცი ჯვარს იწერენო, მოინდომეს ზოგიერთ ამ პირთა მტრებმა ქორწინების ჩაშლა და კიდევ ჩაშლეს, რის გამო ძლიერ უსიამოვნო შედეგი მოჰყვა ამ სამ-გზითი გამოცხადებას...

ავიღოთ მეორე კანონის მოთხოვნილება—მშობლების ნება-ართვა. რასაკვირველია, კანონი

არ ამბობს, თუ რომელ წლოვანების სასიძოს და სასძლოს მოსთხოვოს მღვდელმა მშობლების ნება-ართვა: არა სრულ წლოვანთა, თუ სრულ წლოვანობაში მყოფთაც? ესეც ისე განუმარტებელი რჩება დღემდისინ. სრულ წლოვან შვილთა მშობლებმა რომ მღვდელს უჩივლონ მთავრობასთან იმისთვის, რომ მათ ნება-დაურთველად მღვდელმა გვირგვინის კურთხევა შეასრულა, უთუოდ პასუხს მოსთხოვენ მას, სრული წლოვანი, თავისუფალი და ცალკე მცხოვრებიც რომ იყოს.

ამათ გარდა, მღვდლისათვის კიდევ უფრო სადავიდარაბოა, როცა გარეშე სამრევლოთა პირნი თხოულობენ ქორწინების შესრულებას. სიტყვა „სამრევლოთაგანი“ არ არის კარგად განმარტებული. თუ ვუწოდებთ „სამრევლოთაგანს“ მხოლოდ მას, ვინც სამრევლოშია დაბადებული, მაშინ ჩვენ შევხვდებით მეორე დაბრკოლებას. ვსთქვათ ვინმე დაიბადა ერთ სამრევლოში, მაგრამ თუთხმეტი წელიწადი სხვაგან გაატარა დრო, მის სამრევლოს მღვდელმა სრულებით არ იცის მისი მდგომარეობა და მოწმობის მიცემაც კი ეძნელება. ვინც მრევლში ცხოვრობს ყველას რომ მრევლის მღვდელი სწერდეს და თავის სამრევლოთ რაცხდეს, მაშინ უფრო დაახლოებით იცნობს, მაგრამ კანონით არა აქვს უფლება, თავის მრევლათ ჩარიცხოს, რამდენი წელიწადიც უნდა იცხოვროს კაცმა მის მრევლში.

სოფლებში მღვდლებს კიდევ ისე არა აქვთ საქმე გაქირვებული გვირგვინის კურთხევის შესრულებისთვის, როგორც ქალაქებისა და დაბებში სამღვდლოებს. ამ უკანასკნელ ადგილებში კი, ყოველი გვირგვინის მაკურთხეველი მღვდელი ადვილად უნდა მოელოდეს ხიფათსა და შეცდომას: ერთი უბრალო წესის დარღვევა, მეტად საშიშრო შედეგს გამოიწვევს ხოლმე. ამას დაუმატეთ ნათესაობის ხარისხის გამოანგარიშება, რომელიც მღვდლებისათვის ძლიერ საძნელო არის. ყოველივე ეს ხდება იმის გამო, რომ ჯერეთ კიდევ არ არიან კარგად გამორკვეულნი ის კანონები, რომელთა აღსრულება ქორწინების შესრულებამდისინ სავალდებულოა მღვდელთათვის.

იმერეთის ეპარქიის სამღვდლოების დეპუტატთა კრება ქ. ქუთაისში 15 დეკემბერს 1902 წ.

(გაგრძელება *)

მეორე დღეს, ესე იგი, 17 დეკემბერს დეპუტატები შეიკრიბნენ დილის ცხრა საათზე. კრების გახსნის შემდეგ წაიკითხეს წარსული წლის ანგარიში, რომელიც სამღვდლოების დეპუტატებს ის იყო დაურჩევს. სამღვდლოების დეპუტატებს ძლიერ საწყენად დაურჩათ, რომ ანგარიშები არასოდეს არ იბეჭდებოდა საკალდებულო დროებით გამოცემაში და ისიც არა წინდაწინ კრებამდისინ. თუმცა მრავალ გზის დაუდგენია სამღვდლოების კრებას, რომ ანგარიშების ბეჭედისათვის კერძო სტამბებს ფულს ნუ აძლევდნენ ითხოვეს, რომ წინდაწინ იყოს დაბეჭდილი ანგარიში, რომ ყველას შეეძლოს მისი განხილვა და დაფასება. კრებამ ვალად დაუდგინა სასწავლებლის ზედამხედველს, რომ წინდაწინ იბეჭდებოდეს სასწავლებლის ანგარიში საექსარხოსოს მოამბეში და ისიც ორი თვის წინეთ კრებამდის. ჩვენ არ გვჯერა, რომ ეს კანონიერი მოთხოვნა სამღვდლოებისა აასრულონ, რადგან ესევე თქმულა წინეთ, მაგრამ ყურადღება არაფერს მიაქცია...

შემდეგ სასწავლებლის ანგარიშის მიღებისა, სამღვდლოება შეუდგა მომავალ წლის ხარჯთ-აღრიცხვის (смета) განხილვას. სამღვდლოებისაგან ყოველ წლობით იკრიბება თოთხმეტი ათასი მანეთი ამ სასწავლებლის შესანახად. ექვსი ათასი მანეთი კიდევ ცალკე ეძლევა მონასტრების და საეკლესიო მამულების ფული. ცოტა ხნის მსჯელობის შემდეგ სამღვდლოებამ მიიღო მომავალი წლის ხარჯთ-აღრიცხვა და შეამოკლა ხარჯი ორას-სამასი მანეთით.

რამდენიმე დეპუტატებმა მოითხოვეს, რომ სასწავ. ხარჯთ-აღრიცხვის განხილვის შემდეგ განხილულიყო ეპარქიალური სასწავლებლის ხარჯთ-აღრიცხვაც. თავმჯდომარემ წაუკითხა კრებას წერილობითი განცხადება ამ სასწავლებლის საბჭოსი, რომლითაც საბჭო უცხადებდა კრებას, რომ იგი (ე. ი. საბჭო) საკალდებულოდ არ რაცხს, სასწავლებლის ხარჯთ-აღრიცხვა წარუდგინოს კრებას განსახილველად და

არც სხვა საქმე აქვს კრებასთან, ვინაიდან სამღვდლოების კრება ამ ბოლო დროს ძლიერ გულ-გრილად ეპყრობა სასწავლებლის მოთხოვნებისა. ამ განცხადებამ ძლიერ დააღონა სამღვდლოების დეპუტატები. განსაკუთრებით ხანგრძლივი ბასი გამოიწვია სარევიზიო კომისიის წევრების ანგარიშის წაკითხვამ. „მწყემსი“-ს მკითხველებმა უკვე იციან, რომ ამას წინად კრებამ აღირჩია კომიტეტი მღვდ. სამსონ შენგელიას, მღ. ზ. ჩიქვილიძისა და მღვდ. აფხაიძისაგან, რომელთაც დაავალა განეხილა შესავალ-გასავლის წიგნები და შეედარებია ანგარიშებთან ყველა ხარჯები. ეს კომიტეტი მიეღოთ და ერთი წლის წიგნები მიეცათ განსახილველად. კომიტეტის აქტიდან, რომელიც კრებაზე იყო წაკითხული სჩანდა, რომ ანგარიშები რიგისამებრ არ ყოფილიყო ნაწარმოები. სარევიზიო კომიტეტის ყველა შენიშვნაზე საბჭოს პასუხი შეეტანა მათ მეთუფებასთან, რომელიც კრებას გადმოსცა და ისიც წაკითხული იყო კრებაზე. ამ განმარტების შემდეგ კომიტეტის თავმჯდომარემ—მღვდელმა სამსონ შენგელიამ მოახსენა კრებას შემდეგი:

„სამღვდლოების კრებამ მოგვანდო ჩვენ, რომ სასწავლებლების ანგარიშები განგვეხილა და რასაც ვნახავდით, შემდეგი კრებისათვის მოგვეხსენებია. ჩვენ ჩვენი მოვალეობის აღსრულებას შეუდევით, მაგრამ პირველად ეპარქიის ქალების სასწავლებლის საბჭო არ გვაძლევდა არც წიგნებს და არც ანგარიშებს. ჩვენ მივიტყვიით ყოველად სამღვდლოსთან და მისი ბრძანებით ვადმოგვცეს წიგნები განსახილველად. განვიხილეთ შესავალ-გასავლის წიგნები და უნდა აღვიაროთ, რომ წიგნებში მაინცა და მაინც ისეთი რამ შესანიშნავი, დიდი საეჭვო ან განზრახულებითი შეცდომა არა გვინახავს რა, მაგრამ შეცდომები და ცოტა დაუდევრობა ანგარიშების წერის დროს რომ არ იყოს, ამას კი ვერ დავფარავთ. როცა ჩვენ განმარტება მოვთხოვეთ საბჭოს, მათ პასუხი ჩვენს კითხვებზედ ყოველად სამღვდლოსთვის მიერთმიათ, რომელიც თქვენ ვადმოგვცათ და კიდევ მოისმინეთ“. შემდეგ სარევიზიო კომიტეტის წევრებმა პასუხი უგეს სასწავლებლის საბჭოს თავის გამართლებას. ყველა წაკითხულისა და მოსმენილისაგან კრება დარწმუნდა, რომ ანგარიშების წარმოება ჯეროვანად არ სრულდება ეპარქიალურ სასწავლებელში. ამასთან უადგილოდ და უსაფუძვლოდ

*) იხ. „მწყემსი“ № 1—2 1903 წ.

დანიხა საბჭოს ბრალდება მიმართული სამღვდლოების კრებისადმი, ვითომც სამღვდლოების კრება ყურადღებას არ აქცევდეს საბჭოს მოთხოვნებს და სასწავლებლის საქმეების შესახებ. იმერეთის ეპარქიის სამღვდლოებამ თავის ღარიბი საშუალებით გახსნა ქალების სასწავლებელი. სამღვდლოებამ თავისი ღარიბი ჯიბით შეკრიბა თანხა, ორმოცდაათი-ათასი მანეთის. საბჭოს წინადადებისამებრ სამკლასიანი სასწავლებელი ექვს-კლასიანად გადააკეთა და ამისათვის არავითარ ხარჯს არ მოერიდა. თავის მღვდელთ-მთავარს წინადადებით — „ათი მანეთის“ გადასდა ყოველ წლებით ექვს წელიწადს განაგრძო ჰანსიონის სახლის ასაშენებლად და ასე მცირე დროში სამღვდლოებამ იმდენი საშუალება აღმოუჩინა სასწავლებელს თავის სიღარიბის მიუხედავად, რომლის მზგავსიც სხვაგან არავის ჩაუდენია. რჩევის წინადადებით სამღვდლოების კრებამ მასწავლებლებს 35 მანეთის მაგიერ, რომელთაც კანონით მეტი არ ყრვებათ, 50 მანეთი დაუნიშნა თითო გავეთაღზე. ამის შემდეგ საბჭოს საყვედური, რომ სამღვდლოების კრება ვითომც თანაგრძნობით არ ეკიდებოდეს სასწავლებლის საქმეს, — როგორც ზემოთ ვსთქვი, — სამღვდლოების კრებამ უჯეროთ, უადგილოთ და უსაფუძვლოთ მიიღო. სამღვდლოებამაც ვეღარა გაიგო რა: რევიზორად დანიშნული ქუთაისის სასულიერო სასწავლებელთათვის — ბერმონაზონი სტეფანე, ზედმიწევნით კანონების მკოდნედ მიაჩნდათ ყველას და მისი ანგარიში ამ სასწავლებლების შესახებ უწმიდესმა სინოდმა დაამტკიცა. ის ერთ ადგილას თავის სარევიზიო ანგარიშში ამბობს, რომ ეპარქიალური ქალების სასწავლებლის საბჭოს არავითარი ხარჯის მოხდენა არ შეუძლია, თუ სამღვდლოების კრებისაგან ნებადართული არ არის და განხილული სასწავლებლის ხარჯთ-აღრიცხვის ანგარიში. თუ ეს მართალია, რაღად ამბობს საბჭო, რომ ხარჯების გარდაწყვეტა სამღვდლოებას არ ეკითხება? ზოგიერთი საბჭოს წევრები ამბობენ, რომ სამღვდლოება ვალდებულია ფულები შემოიტანოს სასწავლებლის შესანახავად და როგორ უნდა დაიხარჯოს ეს ფულები — მათ არ შეეხება და არც მათი საქმეა! დღეს ვეღარაფერი ვერ გაუგია კაცს, რომელია კანონიერი და რომელი უკანონო!.. სამღვდლოების კრებამ უკმაყოფილება გამოაცხადა საბჭოსადმი იმის შესახებ, რომ ანგარიში არ მისცა

დანახარჯ ფულზე და არც ხარჯთ-აღრიცხვის უწყება (счета) წარმოუდგინა განსახილველად, მაგრამ ეხლანდელი მდგომარეობა მეტად გამოურკვეველია. გასაკვირველი ის არის, რომ ზოგიერთები სამღვდლოების კრებების მოსპობასაც ითხოვენ, იმ კრებების მოსპობას, რომელთაც სასულიერო სასწავლებლები უზრუნველ ჰყვეს: მცირე შენობების მაგიერ დიდებული შენობები აიგო, მოწაფეების მდგომარეობა დიდად გააუმჯობესეს და უზრუნველყვეს მათი ცხოვრება!.. მეორეს მხრით, სამწუხაროდ, იმის დაფარვაც არ შეგვიძლია, რომ ზოგიერთ ადგილას სამღვდლოების დეპუტატებმაც სახელი გაუტყვეს სამღვდლოების კრებებს. ნაცვლად რიგიანი, დამჯდარი და კანონიერი მსჯელობისა, გამოიჩინეს ისეთი სუსტი, შეუფერებელი და მიდგომითი მსჯელობა კრებებზე, რომ შებღალეს სამღვდლოების კრებები და მით, რასაკვირველია, ხელს უწყობენ იმ პირთ, რომელნიც ამ კრებათა მოსპობას მეტადინებენ... დიად, ძლიერ სამწუხაროა ეს მოვლენა...

ეპარქიალური ქალების სასწავლებლის საბჭომ განუცხადა კრებას, რომ სამღვდლოების მხრით აღორჩეულ წევრებს დრო გაუვიდათ და ახალი წევრები აღორჩეით. სამღვდლოებას ძლიერ საწყენად მიაჩნია, რომ გარდა ქალაქის სამღვდლოებისა, სხვის დანიშენა წევრებად არ შეუძლიათ. ქალაქის სამღვდლოებაში კი თავის გულის საჯერო ყოველ საქმეში სამღვდლოებას ყოველთვის არ მოემყვება. მართალია იყო სოფლის სამღვდლოთაგანიც, მაგრამ მათში ვინც უფროსთა არა სურსთ, ყოველთვის უპოვიან მათ საწინააღმდეგო მიზეზს და დაიწყებენ ჩივილს, რომ სოფლიდან წევრი არ დაიარებაო. ამას წინეთ იყო, მაგალითად, ერთი სოფლის მღვდელი დანიშნული წევრად ქალების სასწავლებელში. ადგილობით მღვდელ-მთავარს განუცხადეს მასზე, რომ არ გვესწრება კრებაზეო. მან განაცხადა, რომ კრების დანიშვნის დროს არ მატყობიებნო. როცა ქუთაისში ვიყავი და ეს საბჭომაც იცოდა, განგებ მისაწვევ ქალაქს სოფელში მიგზავნიდენ, მე ეს არ ვიცოდი და საიღამ შემეძლო მისვლა საბჭოში. მან სთხოვა, როგორც ვიცით, მაშინდელ მღვდელ-მთავარს, რომ დღესასწაულ დღეებში საბჭოს კრება არ დანიშნულიყო და ისიც შეადღისას; ვიცით აგრეთვე ითხოვა, რომ რიგის კრება საბჭოსი ყოველთვის განსაზღვრულ დროს ყოფილიყო, რო-

გორც კანონი ითხოვს ამას. განსვენებულმა მღვდელმთავარმა ბესარიონმა დაუდგინა კიდევ ეს ვალად სასწავლებლის უფროსებს და საბჭოს. მაგრამ მათ ეს არ ინებეს; როცა უფროსი მოისურვებს, მაშინ იბარებს წევრებსაც... სამღვდლოებასაც მობეზრდა ყოველთვის ამაზე ლაპარაკი და საინტერესოდ აღარ მიაჩნია ამ საგანზე მსჯელობა; მისთვის დღეს ერთია, ვინც უნდა იყოს წევრად.

ამ კრებაზე ქალების სასწავლებელში წევრად დატოვეს წინანდელი წევრი—დეკ. ქეიშვილი, აარჩის მღ. შანიძე და მათ კანდიდატებად მღ. ტაბაძე და აფხაიძე.

ღამსწრე.

სამღვდლოებაში თუთუნის წვეის შესახებ.

საეკლესიო მოამბეში შეგროვილია ამ საგნის შესახებ ბევრი საგულისხმო და საინტერესო ცნობები:

ჩრდილოეთ ამერიკაში არა ერთხელ აღძრულა კითხვა, თუ რამდენად შეეფერება სასულიერო წოდების პირთ თუთუნის წვეა. ერთმა ამერიკელმა ეპისკოპოსმა ნიკოლსონმა, თავის საკუთარ ორგანოში—„საეკლესიო დროებაში“ დაბეჭდა ეპისტოლე, რომელშიდაც არწმუნებდა სამღვდლოებას და განსაკუთრებით კი უმცროსთ, არ ეჩვეოდნენ თუთუნის წვეას. ეს ეპისტოლე იყო გამოწვეული ჩიკაგოს ჩრდილო-დასავლეთ რკინის გზათა მართველობის დადგენილებით, რომლის ძალითაც ამ რკინის გზაში მოსამსახურეთ ეკრძალებოდათ თუთუნის წვეა. ხსნიდა რა ეპისკოპოსი ნიკოლსონი ამ დადგენილებას, დაჟინებით სთხოვდა სამღვდლოებას, თავის ნებით აღეკვეთათ თუთუნის წვეა, რომელიც რკინის გზათა მართველობამაც კი მგზავრათავის საზარალოდ სცნო. თუ კი, ამბობდა ის, კონდუქტორთაგან თუთუნის წვეა ჩათვლილია არა სასიამოვნოდ მგზავრათავის, რომლებთანაც მათ აქვსთ საქმე, მით უმეტეს არ ეკუთვნისთ თუთუნის წვეა იმათ, ვისაც კავშირი აქვს სამწყსოსთან და რომელთაც სასიამოვნოდ არ მიაჩნიათ მისი წვეა.

ეპისკოპოსი ნიკოლსონის ეპისტოლე გადაბეჭდეს ყველა გაზეთებმა. ეპისკოპოსები, მეთვალყუ-

რენი, ქალი, კაცი, უცნობი და ნაცნობი, ყველანი უგზავნიდნენ სამადლოებელ წერილებს; რომელთანაც დასძენდნენ ბევრ მაგალითებს, თუ როგორ უკარგავს სამღვდლოებას ხალხზედ გავლენას თუთუნის წვეა.

ამ ეპისკოპოსის მაგალითს წაბაძა მეორემაც— მილსპაუკმა, რომელმაც თავის საეპარქიო ორგანოში დაბეჭდა ძლიერი მოწოდება, შემდეგი მრავალმნიშვნელოვანი სათაურით: „შეწყვიტეთ კმევა ეშმაკისათვის!“ „ჩვენ სიამოვნებით წავიკითხეთ, ამბობს ის, ეპისკოპოსის ნიკოლსონის ეპისტოლე“. მოყავს რა ნიკოლსონის სიტყვები სავესებით და ამბობს: „იმედი გვაქვს, რომ ნიკოლსონი კვლავ განაგრძობს ბრძოლას; იმედი გვაქვს, რომ ამერიკის ყველა ეპისკოპოზები წახედვენ მის მაგალითს. შეიძლება ძველ წევრებთან ვერაფერი გააწყოს კაცმა; მაგრამ რომ ეპისკოპოზნი მიაქცევდნენ ყურადღებას ახალ-გაზდათ, რომელნიც ხელ-დასასხმელად მოდიან მათთან და რომელთაც მოაქვთ საზიზლარი სუნი თუთუნისა, უსათუოდ შემდეგი თაობა უფრო სუფთა იქნება და გონიერი. მეტოდისტები აგრე იქცევიან აგერ რამოდენიმე წელიწადია და შედეგად გამოჩნდა, რომ იმათ სამღვდლოებაში ამოირჩევა გაცილებით მეტი წილი რიგიან ახალგაზრდათა. ესლა იშვიათად ნახავთ, რომ მეთოდისტი—მქადაგებელი თუთუნს წვედეს, წინად კი ვერ ნახავდით ერთსაც, რომ თუთუნის წვეა არ ცოდნოდეს. ჩვენ გამოცდილებით ვიცით, რომ ეს ცუდი და საზარალო ჩვეულებაა სამღვდლოებისათვის. დაფიქრდეთ მარტო მღვდელზედ, რომელიც წმინდა კაცად უნდა იყოს ქვეყნად, წმიდა სარწმუნოების წარმომადგენლად, რომელიც შედის წმიდათა-წმიდაში და ამ დროს ის თამბაქოს სუნით არის გაბრუებული. ძალიან ჯინიანი თხაც ვერ პოითმენდა ამ საზიზლარ სუნს. დადგადრო ამ მხრივ ცვლილების მოხდენისა. თითონ ეს საქმეც მომწიფებულია!“

ამ ორ ეპისკოპოზთა წერილების შესახებ, საინტერესო «წერილი რედაქციისადმი» დასტამბა ეპისკოპოსმა დუილეზსიმ. ამ წერილში ის ამბობს: „მე დიდის სიამოვნებით წავიკითხე ამ ორი ეპისკოპოზის წერილები, შესახებ თუთუნის ხმარებისა სამღვდლოებაში. მე არ ვამბობ: გადამეტებული ხმარების შესახებ, რადგან ეპისკოპოზი მილსპაუკის სიტყვები ეხება. ყოველივე ხმარებას ჩემი ეპისკოპოზობის დროს, მე სულ ვებრძოდი ამ საზიზლარ ჩვე-

ულეხას. ჩემმა დაკვირვებამ მიმიყვანა მე ამ დასკვნამდინ. მე ვიცი ერთი სამღვდლო პირი, რომელიც გრძობდა, რომ თუთუნის მას ენებდა; ამასთანავე ექიმისაგანაც დაშლილი ჰქონდა, მაგრამ მაინც სწევდა. მე არასოდეს არ შემხვედრია ჩემ სამღვდლოებსთან ჯდომა ვაგონში, რომ იმათ მაშინათვე არ დაეწყოთ მოსაწევი ადგილის ძებნა. მე ძალიან კარგად ვიცი, თუ რა რიგ ეზარებათ სამრევლოში საუკეთესო პირთ თავიანთ მწყემსის ეს ცუდი ჩვეულება. განსაკუთრებით დამნაშავეა ახალგაზდა სამღვდლოება, და ამიტომ მე საჭიროდ ვესწოვ, რომ საღვთისმეტყველო სემინარიაში მოსწავლეთ აღეკრძალოთ თუთუნის წვევა. როდესაც მე ერთი სასწავლებლის მზრუნველად ვიყავი, ხშირად ვაშინედი შეგირდებს თუთუნის წვევის და ლექვის მიღრეკილებას. მე არასოდეს არ ვაკურთხებ დიაკვნად, სანამ არ ურჩევ, რომ მაგარ სასმელებს და თუთუნის წვევს არ შეეჩვიოს. ერთიც და მეორეც საშინელი მაზარალებელია ჩვენი სამღვდლოებისათვის. მეც ჩემის მხრივ ვიმეორებ: „დროა ამ საგანს ყურადღება მიექცეს, რადგან იგი უკვე მომწიფებულია“.

თუთუნის წვევის წინააღმდეგ მოძრაობის დასახსიათებლად, ზედმეტი არ იქნება მოვიყვანოთ ერთი გარეშე, არა სასულიერო პირის აზრი, რომელმაც შემდეგის წერილით მიმართა ჟურნალ „ახალი ეკლესია“-ს რედაქციას: „მე ძლიერ დაინტერესებული ვარ იმ კითხვით, რომელიც დღეს თქვენი ჟურნალის ფურცლებზედ არის აღძრული, სახელდობრ, სამღვდლოთაგან თუთუნის წვევის შესახებ. ვინც ამ სისუსტეს ეძლევა, ცხადია, ავიწყდება, თუ რა უსიამოვნოა ზოგისათვის ეს ჩვეულება. მე მახსოვს კარგად, თუ როგორ უღონოდ გახდა პირდაპირ თუთუნის სუნმა ერთი ვეჭილი, რომელიც მასთან მოსულმა კაცმა დააყენა მის კანტორაში; ასე რომ ის იძულებული იყო ბოდიში მოეხადა და გარედ გასულიყო! ადვილი წარმოსადგენია, თუ რა უსიამოვნოა ეს სუნი ავადმყოფთათვის და იმათთვის, რომელნიც წმ. საიდუმლო ზიარებას დებულობენ. მე კიდევ მახსოვს ერთი შემთხვევა, როდესაც ერთმა პატივცემულმა სამღვდლო პირმა მოიტანა ჩემს ოთახში ისეთი საზიზღარი სუნი, რომ მე იძულებული ვიყავი კარი გამეღო. ხელს აწერს: ედუარდ რანდი.“

ეს კორესპონდენცია, მგონი, მარტო ამერიკელებისათვის არ არის საგულისხმო. თუ კი ასეთი „ჯვაროსანთა ომია“ ატეხილი თუთუნის წვევის წინააღმდეგ ამერიკის სამღვდლოებაში, იმ ამერიკაში, რომელიც სამშობლოა თუთუნისა, სადაც თუთუნის წვევა და ლექვა მცხოვრებთ ძვალსა და რბილში აქვთ გაბუნელი, რა უნდა ვსთქვათ ზოგიერთ ჩვენს სამღვდლოებაზედ, რომელიც შეპყრობილია დღემდის ამ შეუფერებელი ჩვეულებით. ზოგიერთი ჩვენი, ისიც სამწუხაროდ, მაღალი სწავლის მიძღვნი მამანი, რომელნიც თუთუნის წვევას არიან მიჩვეულნი, ამ საზიზღარი ნივთიერების ხმარებას მით ამართლებენ, რომ თუთუნის წვევა არის მათი ბუნებრივი მოთხოვნილება. მაგრამ მათ ავიწყდებათ, რომ მოშლილი კაცის ბუნება ბევრ რასმე ითხოვს იმისთანას, რომლის გამხელაც კი სასიკრხოა, არა თუ ასრულება; ავიწყდებათ მათ, რომ მოძღვარი ყოველთვის თავის მოქმედებაში უნდა ხელმძღვანელობდეს დამჯდარი გონებით და ყოველთვის უნდა ერიდებოდეს მისთანა საქციელს, რომელიც მას ამცირებს და ამდაბლებს საზოგადოების თვალში...

ჩემი თავგადასავალი.

გაგრძელება *)

როცა მეორე კლასს ვათავებდი, ხმა გავრცელდა, რომ ფიცხელი რევიზორი მოდისო. ეგზამენები გაათავეს და უმეტესი ნაწილი შეგირდებისა გაუშვეს კიდევ შინ, ხოლო რომელიც უფრო სწავლით შესამჩნევი შეგირდები იყვნენ, ისინი დაიტოვეს. მათ რიცხვში მეც მოხვედი. ჩვენ ერთ კვირას (ხუთ-ექვს მოწაფეს თითოეული კლასიდან), საგანგებოდ გვაშადებდნენ ყველა საგნებში: დანიშნულ დღეს მოგვიყრიდნენ თავს და ერთად გვასწავლიდნენ, გვამეორებდნენ ხოლომე კითხვა-მიგებას. მოვიდა ფიცხელი რევიზო-

*| ახ. „მწყემსი“ № 12, 1902 წ.

რიც. ყველამ კარგად მიუგეთ, რადგანაც წინდაწინ გვექონდა დასწავლილი მასწავლებლის კითხვებზე მიგებანი. რევიზორს მოეწონა ჩვენი სწავლა და მადლობა გამოგვიცხადა მეტადინეობისათვის. წამოვედით შინ გახარებულნი. ორი თვის შემდეგ დავბრუნდი მესამე კლასში სწავლის განსაგრძობათ. იანვარს და თებერვალში გაჩნდა შეგირდებში ხერხევა. შეგირდები ბაგრატიის ტაძრის ნასგრევებთან — ჩრდილოეთის მხრით ვიდექით პატარა-პატარა ქოხებში. ჩვენ თვითონ ვზიდავდით შეშას, წყალს, თვითონ ვაშხადებდით საქმელს და მეტის-მეტად ღარიბულად ვცხოვრობდით. სახლებში ქარი თავისუფლად შემოდებოდა. ცეცხლი შუაგულ სახლში ერთი და კომლიც თავისუფლად გადიოდა საფაფურებში. გასაკვირველი არ იყო, რომ სახალი სნეულება გაჩენილიყო უწმინდურ ცხოვრებისაგან. ჩემთან იდგა ერთი შაგირდი — ერთად ერთი შვილი მამისა. გახდა ავათ მუცელში შეკრულობით და მეთოთხმეტე დღეს გარდაიცვალა. ექიმობისა და წამლობის არა ვიცოდით რა. დიდ-მარხვის პირველ კვირიაკეში გვაზიარეს. დიდის გაქვირებით დავდიოდით ლოცვაზედ. ვეზიარე თუ არა ჩავარდი ლოგინათ. სამი დღე კიდევ მქონდა ცნობა და მესამე დღეს შემდეგ კი, დამეკარგა იგი ნამეტანი სიცხისაგან. ამსანაგი დარჩა ჩემთან რამდენიმე დღე და ისიც გამშორდა სახლის შიშით. მერე ჩამოვიდა მამა და ხმამაღლა ჩამძახა: „რას შვრები, როგორ ხარ?“ ცოტა-ხანს მოვედი გონს და უთხარი: „ნუ მეკარები, თორემ სახალი თქვენც შეგექნებათ“ — მეთქი. ძმა დარჩა ჩემთან და მამა იმედ დაკარგული ჩემს მორჩენაზე, შინ წავიდა. არ ვიცი სრულებით რას ვშვრებოდი, რას ვბოდავდი, ან როგორ ვიყავი ხუთი კვირის განმავლობაში. მახსოვს მხოლოდ, რომ მშვენივრად ვცხოვრობდი საღვთო ცხელ ქვეყანაში. ვითომ მე მეფე ვიყავი და გვირგვინი მეხურა თავზე. ეს გვირგვინი დიდი იყო და ხან-და-ხან თვალზე ჩამომეფარებოდა ხოლმე. ესთხოვდი ყველას ზევით აეწიათ ეს გვირგვინი, მაგრამ არავინ ასრულებდა ჩემს ბრძანებას და მხოლოდ ეს მიჩვენებოდა საწყენად; მიკვირდა რომ მეფე ვიყავი და ჩემს ბრძანებას არ ასრულებდნენ. სახლიდან ერთი კინკილა წამალი გამოვგზავნათ, მაგრამ არ დაუღწევინებიათ, სასათუძალთან კედელზე იყო ჩამოკიდებული. მთელს ავადმყოფობაში კიტრა-ვაშლის თუ მოიტანდნენ იმას შევქამდი და

სხვა არა მინდოდა რა. ამ ვაშლს იმიტომ ვსქამდი, რომ მეავე იყო და პირს მიწმენდდა. ჩემი ავადმყოფობის დრო ზამთარი იყო. რომ შემოყრიდა ქარი თოვლს საფაფურებიდან, ცივი ჰაერის სუნთქვა სულს მიბრუნებდა და ცოტა გონს მოვდიოდი, მაგრამ მალე სიცხე ისევ მიმზნედავდა ხოლმე. თვე-დღობის კვირიდან ბზობის კვირამდინ არ გამოვფხიზლებულვარ. მეხუთე კვირის სიცხე გამომინელდა და გონსაც მოვედი. ამიყვანა ძმამ და კართან დამსვა, რომ ქვეყანა დამენახა. როდესაც ვიგრძენი, რომ ყოველი ღონე დამკარგვია, ცარიელი ძვალი და კანი ვარ, იმდენი ღონე არა მაქვს, რომ ჩემით ავმდგარიყავი და ფეხი გადამედგა, ამასთან სახეზე მიწის ფერი მედვა და მკვდარს ვგავდი. — მეტის-მეტად მეწყინა და მომენატრა ისევ ის სიზმრისებური მდგომარეობა, რომელშიაც მე ვიყავი წინეთ ნამეტანი სიცხიდან ჭროცა არ ვგრძნობდი არც ტკივილს, არც სისუსტეს და არც სხვა რაიმე ცუდს. მე რომ გვირგვინად მეჩვენებოდა, ის იყო თურმე გადაბრუნებული ბეწვიანი ხალთა, ქვილის გულა, რომელიც ჩემ ძმას დაეხურა ჩემთვის თავზე, რომ თავი არ გამოციებოდა!.. საორმოცო ხურვებით სნეულს თავზე ცხვრის ტყავს მხურავდენ!.. ცივი კომპრესი თუ გინდათ, აი სწორედ ეს იყო!..

ამბობენ რომ ბედნიერი არის ხურვებით მკვდარიო, რადგან ისე კვდება, რომ არავითარ მწუხარებას არ გრძნობსო. ნამდვილია. მე ეს გამოვსცადე და შემოძლია ვსთქვა, რომ ხურვებით მკვდარი არავითარ ტანჯვას არ ტყობილობს სიკვდილის დროს.

დღით ბზობას გამომიცვალეს ტანისამოსი, დამბანეს რომ არა გამომყოლოდა რა შინ, შემსვეს ცხენზე და წამომიყვანეს ჩემმა ორმა ძმამ. დიდი შიში გავიარე ქუთაისში ხიდზე ვასვლის დროს. რადგან ღონე არ მქონდა სრულებით, მეშინოდა ხიდზე ცხენით ვასვლისა და თვითონ არ ვიცოდი რად მეშინოდა იმ დროს, როდესაც ეტლები და ხალხი თავისუფლად დადიოდნენ. ქუთაისიდან წამოსული ქვაშავაზე თერთმეტ საათზე მოვედი. ჩამომსვეს ცხენიდან და მიჩიეს ხელის მოკიდებით გავლა. მაგრამ ისე დაკარგული მქონდა ღონე, რომ ფეხი ვერ გადავდგი. ნასადილევს შემსვეს ცხენზე და საღამოს ზესტაფონს მოვედი. ზესტაფონში ხის ხიდი ძველი იყო — სამას საჟენზე ზემოდ ეხლანდელი ხიდიდან. ამ ხიდიდან კაცი გადავარდნილიყო და

რუსი დაეყენებიათ ხალხის გასაფრთხილებლად, — ცხენოსანს არ უშვებდენ ხიდზე. ეს რუსი გაღმა იდგა და ჩვენ ისე გავედით, რომ არ შეუნიშნავართ. ჩამაცივდენ ჩემი ძმები, რუსულად გამოვლაპარაკებოდი ამ რუსს. მე ლაპარაკის გუნებაზე არ ვიყავი, მაგრამ ძმებს ხათრი გაუწიე და უთხარი რუსულად, რატომ სდგეხარ აქ მეთქი. მან ამაყად შემომძახა: „я здѣсь стою потому, чтобы не позволять никому верхомъ переправляться черезъ мостъ. Какое вы право имѣете верхомъ перѣхать такой скверный мостъ? Я не пушчу тебя отъ сюда“. მე უთხარი რუსულად, რომ მძიმე ავადმყოფი ვარ, განძრევა არ შემიძლია და რას ვიზამდი, ცხენიდან ვერ ჩამოვიდოდი მეთქი. ამ სიტყვების შემდეგ მომძახა: „универсалъ отъ сюда скорѣе“ — და წამოვედით კიდევ. მერე მკითხეს ჩემმა ძმებმა, თუ რას მემუსაიფებოდა ეს რუსი. კაცო, მემუსაიფებოდა კი არა, დაქერას მიზირებდა და რა ხათაბალას გადამკიდეთ მეთქი. ბევრი იცინეს და მითხრეს, რომ „იქვე გაგვეგო იმას ვაჩვენებდით დაქერასაო, ჩვენ ასე გვეგონა მუსაიფობენო“. იმ დღეს ღამე შორაპანში გავათიეთ. მეორე დღეს მივედით შინ და ყველას ძლიერ გაეხარდათ, რომ ცოცხალი მიმიყვანეს.

ამ დროს ყველანი ძლიერ შეშინებულნი იყვნენ მთელ შორაპანის მაზრაში. ყოველ კვირაში — უთუოდ ხუთშაბათს, თავს-დაესხმოდენ მცხოვრებთ — უმეტესად მღვდლებს და სკარტკავდენ. ერთი ვინმე რომ არ გაეცარცვათ კვირაში, არ შეიძლებოდა. ჩემს მოსვლამდე გაეცარცვათ ერთი მშვენიერად გლეხი, შეძლებული კაცი, მღვდელი ნიკოლოზ ქუმბაძე, მღვდელი დ. ბლუაშვილი (ჩემი ნათლია) მღვდელი მარკოზ მშველიძე. ხალხი იცარცვებოდა, მაგრამ ავაზაკები არა ჩანდნენ. ნათლია ჩემი ისეთნაირად იყო მოწყობილი, რომ შიში არა ჰქონდა. სახლის კარები ისე მაგრად ჰქონდა დაკეტილი და შიგნიდან ისე იყო დამაგრებული, რომ შემოტება არ შეიძლებოდა. კარებზე თოფები ჰქონდა ციხისებურად მოწყობილი. მას თერთმეტჯერ მიუხდნენ ავაზაკები, მაგრამ ყოველივეს მარჯვედ დახვდა და რამდენჯერმე კიდევ დასქრა თოფთა ისინი. ბოლოს ოსტატობა იხმარეს ავაზაკებმა. მღვდელს ხარის ტყავი ქონდა გარეთ კედელზე მიყუდებული გასახმობათ. ავაზაკები მივიდნენ და დაუწყეს ფრჩხილებით ფხოქნა. მღვდელმა მოკრა ყური ამ ხმაუ-

რობას, იფიქრა ძაღლები სქამენ ტყავსო და გამოვიდა გარეთ. ავაზაკებმა სტაკეს ხელი მღვდელს, შეეყვანეს სახლში, შეკრეს ერთად ცოლო და ქმარი და მიაწინეს, მოიტანეს ქურიდან ღვინო, სვეს კარგად, წაიღეს რაც ქონდა და წავადნენ. ასე თარეშობდნენ ეს ავაზაკები თითქმის ხუთი თვე, მაგრამ არავის არ დაუჭერია ისინი. არ დაუჭერიათ მიტომ, რომ თვით მაზრის უფროსთან მოსამსახურენი იღებდნენ მონაწილეობას ავაზაკებთან ერთად და იყოფდნენ ნატაკებს!..

აღდგომის მესამე დღეს გახდა ავთ ჩემი ძმა, რომელიც მე მადგა თავზე. დიდი ხანი იავადმყოფა და ბოლოს გადარჩა ისიც სიკვდილს. მე დავბრუნდი სასწავლებელში, დავიკირე ვგზამენი და მეოთხე კლასში გადავედი.

როცა მეოთხე კლასში გადავედით, ცოტა არ იყოს ჩვენ თავს სულ სხვანაირად დაუწყეთ ყურება. ქუთაისში მეტი სწავლის მიღება აღარ შეიძლებოდა და ბევრი საქიროდ აღარ რაცხდა სწავლის გაგრძელებას. საზოგადოდ ყველა შეგირდები გავაპარტავდით. მართალია საგნები კარგა ბლომად გავიარეთ, მაგრამ ყველაფერი ვიცოდით თუთიყუშით. მეოთხე კლასში არითმეტიკიდან «დრობზე» გვასწავლიდნენ, მაგრამ როგორც ჩვენმა მასწავლებელმა, ისე ჩვენც არა ვიცოდით რა.

ამ ხანებში მობრძანდა ახალი მღვდელ-მთავარი ყოვლად სამღვდლო გაბრიელი. პირველად გელათში მიბრძანდა და გელათიდან ქუთაისში. მიგებება სამღვდლოებისა იყო საოცარი. ყველა კარგად გრძნობდა გერმანეს დროს, როცა კანცელარია მართავდა ეპარქიას და რა ხდებოდა მხოლოდ ერთმა ღმერთმან უწყოდა. ყოვლად სამღვდლო გაბრიელის ვინაობა კარგად იცოდნენ და ამიტომ დიდის აღტაცებით მოელოდა უმეტესობა. მხოლოდ ერთი რაიმე აშინებდა ყველას. გაბრიელი გურული კაცია, ჩქარი გულის მოსვლა იცის და ვისაც გაუწყრება ვაი მისი ბრალიო, ამბობდენ.

შემობრძანდა ყოვლად სამღვდლო ჩვენ კლასში არითმეტიკის გაკვეთილის დროს. ეს საათი სამახსოვრო იყო ჩვენთვის და ჩენი მასწავლებლისთვისაც. მან მაშინვე გაიგო, რომ თვით მასწავლებელმაც არა იცოდა რა „დრობის“ ანგარიშისა. ვერც ერთმა შეგირდმა ვერ მიუგო ერთ უბრალო კითხვაზე მას. აი როგორი კითხვა იყო: ერთი გირვანქა ჩაეღოს

ორ მანეთად, რვა მეათედი ნაწილი ერთი გირვანქისა რა ღირს? ნუ თუ ამის გამოცნობას ბევრი ფიქრი უნდა, — უთხრა ერთ შეგირდს კო — შვილს ყოვლად სამღვდლომ, — შე საწყალო ხომ მოგატყუებენ ყიღვაში თუ ეს არ იცი? — „ო. გაუქირდა შეგირდს და უთხრა: „მეტს არ წაიღებენ, ბატონო, ხურდას უთუოდ მისცემენ უკანა“. ყოვლად სამღვდლოს გაეცინა და ამოიოხრა, მიხვდა ვინც იყო მიზეზი ჩვენი უცოდინარობისა და ფიცხელი ყურადღება მიაქცია მასწავლებელს...

(გავრჩელება აქნება).

სამეგრელოს უგანათლებულეს თავადის ნიკოლოზის კვამის მოსვენება.

გაიგეს თუ არა ძველ-სენაკელებმა ყოფილ მთავრის ნიკოლოზის გადაცვალება, მაშინვე შეუდგნენ თადარიგს მისი გვამის დასახვედრად. 27 იანვარს სენაკელებმა პანაშვიდი გადაიხადეს, რომელსაც დაესწრნენ, საზოგადოების გარდა, სენაკის სათავად-აზნაურო სკოლისა, სამეგრელოსა და სასოფლო ორ-კლასიან სკოლის მოსწავლენი და მასწავლებელნი. ხმა გავრცელდა, თავად ნიკოლოზის ცხედარს სადგურ აბაშით მოასვენებენ სოფელ მარტილშიო. ამიტომ საზოგადოებამ ითხოვა და მარტული შეაცვლევინა: ყოფილ მთავრის ცხედარი ახალ-სენაკიდან ძველ-სენაკით და ნაქალაქევით უნდა წავსვენათ მარტილოს. „ყოფილს მთავარს“ იმითომ ვამბობ, რომ სამეგრელოს მთავრის დავითის გადაცვალების (1853 წლის) შემდეგ თავ. ნიკოლოზ დავითის ძე დადიანი, თავ. მინგრესკად მერე მონათლული, მთავრად ითვლებოდა 1867 წლამდის, თუმცა მკირე წლოვანობის გამო იმას ფაქტიურად არასოდეს არ უმთავრნია და იმის მაგიერ სამეგრელოს ერთხანს მართავდა დედა მისი ეკატერინე, თავად ალექსანდრე ჭავჭავაძის ასული; მერე კი — დროებითი მმართველობა. მიუხედავად კულის დარებისა, საყდრის წინ სათავად-აზნაურო სკოლის კარებთან ააშენეს პავილიონი, ერთიან მწვანით ნაშენი. პავი-

ლიონს თავზე ედგა ყვავილების გვირგვინი, ქვევით შუა ადგილასაც ეკიდა გვირგვინი. ბოძებ-და-ბოძებ შუა იყო დაფნისა, ტუისა და სხვა ყვავილის ხეეულები. დასავლეთით პავილიონზე მოქედილ ზავს ფიცარზე ოქროს ასოებით რუსულად ეწერა: С. К. Н. Д. М., ქართულად კი: „უგანათლებულესი თავადი სამეგრელოსი ნიკოლოზ, მთავრის დავითის ძე დადიანი“.

დაბა ძველი სენაკი შავებში იყო შემოსილი: ყოველ სახლისა, თუ დუქნისა წინ აფრიალებული იყო შავი ბაირალი ნიშნად მგლოვიარობისა. საყდრის (ყოფილი სასახლის კარის ეკლესია) გალავანს შავი ბაირალები შემოარტყეს. თავად-აზნაურობა, მოქალაქენი და დროებით მცხოვრებნი შავებით შემოსნენ. სამს თებერვალს, დილის ათ საათზე, ხალხი დაერაზმა პავილიონთან. პავილიონის ქვეშ მარჯვნივ სათავად-აზნაურო სკოლის მგალობელთა გუნდი დადგა. მარცხნივ — სამრევლო საქალებო სკოლის მოსწავლენი. პავილიონის აღმოსავლეთით ადგილი ქალებს ექირათ. ქვევით, შოის მარჯვენა ნაპირზე, სათავად-აზნაურო სკოლის მოსწავლენი იდგნენ, მარცხნივ — სამინისტრო სკოლისა. ბავშვებს უკან იდგა დიდძალი საზოგადოება. უნდა აღენიშნოთ შემდეგი: პოლიციამ გამოაცხადა, რომ ოლქის მზრუნველმა ნება დართო იმ სკოლებს მიეღოთ სამგლოვიარო პროცესიაში მონაწილეობა, რომელთა წინაშე თავადს რაიმე ამაგი მიუძღვოდა. შუა ადგილი დაეჭირა დიდძალ სამღვდლოებსაც, შემოსილს და ხატებით ხელში. აქვე გარეშე მაყურებლის ყურადღებას იქცევდა რვა არშინიანი ძველებური კლაპტარი. რჩეული ცხენოსნები წინდაწინ მისაგებებლად წავიდნენ.

სრულს 12 საათზე გამოჩნდა სამგლოვიარო პროცესია. წინ მიუძღოდა განსვენებულის შვილი თავადი ნიკოლოზ ნიკოლოზის ძე; იმას ბალდახინი მისდევდა განსვენებულის ცხედრით. ბალდახინი პავილიონის ქვეშ შეჩერდა. როცა ჩვეულებრივი ტირილი და სამძიმარი გათავდა — სამძიმარს იღებდნენ შვილი და პრინცესა სალომე მიურატისა — ძველ-სენაკის სათავად-აზნაურო სკოლის გამგემ წითლიძემ გვირგვინით შეამკო კუბო და სიტყვა წარმოსთქვა; მერე გვირგვინითვე შეამკეს კუბო სამინისტრო და სამრევლო სკოლებმა; ამათ შემდეგ კი ძველის სენაკის თავად-აზნაურთ; მოქალაქეთა და

მცხოვრებთა გვირგვინა დაადეს ცხედარს და სიტყვა წარმოსთქვა ახ. გიორგი გამსახურდიამ. მერე პროცესია დაიძრა. კაი მანძილზე გააცილა თავადის ნაშთი ძველ-სენაკის საზოგადოებამ და სამღვდლოებამ. გამოთხოვების დროს განსვენებულის შვილმა უთხრა სააზნაურო სკოლის უფროსს: „მოკლე დროში ვეცდები სამშობლო ენაზედაც გადავიხადოთ მადლობა“. ეგვევ გაუმეორა საზოგადოებას. აქვე არ შემოძლიან არ მოვიხსენო განსვენებულის შეწირულება: ძველ-სენაკის სათავად-აზნაურო სკოლას შესწირა ის აღვლილი (ოთხ ქცევაზე მეტი), სადაც სკოლაა, და სამი ათასი მანეთი ფულად; ავრეთვე აქაურ სამინისტრო სკოლას ორ ქცევამდე მიწა.

„ცნ. ფურ.“

ახალი აშხები და შენიშვნები.

* * 1903 წლისათვის ამიერ-კავკასიის ქალაქებისა და დაბების უძრავ მამულებზე სსხელმწიფო გადასახადი გაიწერა 738,800 მანეთი; აქედან: ტფილისის გუბერნიასკე 134 ათასი მ. და ქუთაისისასკე—63 ათასი მანეთი.

* * „კავკას“-ის სიტყვით, ფოთის ხაზინის გარდაცვის გამო სამართალში მიცემულნი არიან კვლასკე, ჩხატრიშვილი და გუჯაბაძე, რომელნიც ქუთაისის საპატრიარქოში სხედან; სამივე გურულებია, — ზირველი ორი გლეხია, შესამე—ფოთის მოქალაქე.

* * შიტროზლიტი კიევისა თეოფანესტი გარდაიცვალა 22 იანვარს ზეტერბურგში. იგი მოასვენეს კიევში და დიდებულად დასაფლავეს. არ არის ჟურეთ განმცხადებელი. თუ ვის უნდოდეს თავის ქანება. კიევის შიტროზლიტად დაინიშნა ფლამიანე სარკოვის მთავარ ეპისკოპოსი—ექსარსოსად ყოფილი ჩვენში. მთავარ ეპისკოპოსს ფლამიანეს სასულიერო აკადემიაში არა აქვს მადებული სწავლა და ზირველი შემთხვევა არის ვკონებ, უნავერსიტეტში სწავლა მადებული შიტროზლიტად დაინიშნა.

* * „ვარშავსკი დნენიკი“ გადმოგვცემს: „ამას წინადა ერთმა კაცმა გაზეთებში გამოაცხადა, რომ სსტირორა ლაქია, ჯამაგარი 15 მანეთი ექნება თვეში, ჭამა-

სმა თავისიო“. ამ განცხადების გამო ორას დღის განმავლობაში განცხადების ზეტრონთან 85 კაცი შევიდა ლაქიის ადგილის სათხოველად. ამათ შორის ორი კაცი რეინის გზის მოხელე იყო, ერთი ბუხვალტერი, 2 ტენნიკოსი, 3 ავრონამი და სხვანი; უმრავლესობას კომნისია ქონაა გათავებული. მოთხოველთა შიგნით რიცხვს ნამდვილი ლაქიები შეადგენდა“.

* * სამარაში რეინის გზის ერთ მუშას, კვარად ალექსანდროვს, დიდ ძალი სამკვიდრო დარჩენია. ამ ცნობის წინადა მოსკოვში მოკვდა მილითხერა, მაგრამ დღემდე მახლობელი ნათესავი არავინ აღმოჩენილა და ესლა მთელი იმისი შეძლება, 6 მილიონ მანეთისა, ამ შორეულ ნათესავს დარჩენია.

* * გამოვიდა და დაურთდა ხელის მომწერთ ურნალ „მოამბის“ 1-ლი №-რი შექმედების შინაარსით: 1) ჩემი ზირველი სიეგარული.—(ეტაული) შ. არავგანზირელისა; 2) ვაი ჭკუისაცან.—ოთხ მოქმედებანი კომედია ა. გრიბოედოვისა, თარგმანი კანდეგილისა (დასასრული); 3) ხენთა.—რუს-ოსმალის (უკანასკნელ ომის დროის ისტორიული რომანი. რაფეისა (თარგმანი სომხურიდან) ბ. ევანგულდოვისა (გაგრძელება); 4) სმნი.—შ. გორკისა, თარგმანი ი. ზოლუმორდგინოვისა (გაგრძელება); 5) შეველირი (გაგრძელება) და 6) დამატება.—სამეომეთის ძველი ისტორია დასწივისიდან დამოუკიდებლობის დაკარგვამდე.—ფრანგულიდან ნათარგმნი ვ. ლ—სა.

* * მანჯურაში რუსეთის ვაჭრობის გასაძლიერებლად აზრდა აქვთ დაასრულს განსაკუთრებული სკამპონციო სააკენტოები. სააკენტოები გაიხსნება მუქდუნსა, კუანჩინძისა და სარბინში.

* * ხმები ისმის, რომ სამრეგლო სკოლების შეთავაზებულ იმერეთის ეპარქიაში ინიშნება ბ. ვასილიკვი, ოზურგეთის სასულიერო სასწავლებლის ზედამხედველი და მამა შელიტონ კელენჯირიძე—ქუთაისის სასულიერო სასწავლებლის ზედამხედველად, ხოლო ამ სასწავლებლის ზედამხედველი—როჭდესტრეენსკი ინიშნება ქუთაისის სემინარიის ინსპექტორად. რადც საკვირველად მიგვაჩნია ამ უკანასკნელ დროს ასე ჩქარ-ჩქარა მოსამსახურე ზირთა გამოცვლა და ამისთან ადრე ამდებუა თანამდებობით. კავკიურდებით როცა შეიტკობთ, რომ ისეთი შესანიშნავი ზირნი, როგორც ივენეს მაკალითად, მოსკოვის შიტროზლიტი ფილარეტო, მაკარა, ზეტერბურგისა—ისი-დორე, კიევისა—ზეტრონი და ოდესის მთავარ-ეპისკოპოსი ნიკანორო, დიდხანს დარჩენილან შიდადა თანამდებობაზე და მალე არ ამდლებულან...

* * * შესანიშნავი ზირველი კათედრის ისკიევის ტაძარი ზეტერბურგში გაუქმრდათ. წაუღათ სამოცდა-თუთხმეტი ათასი მანეთის ბრალიანტი. თუ კი შუაგულ ზეტერბურგში ეს მოხდა, სიდაც რამდენიმე მცველიაა ზოლიციას გარდა, რაღა გასაკვირველია, რომ ჩვენი სოფ-ლის ეპიკლესიები გაქმრდონ... აი რა ცნობებს გად-მოვვცემს „ნოვ. დნ.“ ამის შესახებ: 6 თებერვადს, დიღის 5 ს. 30 წ., სობორის დარაჯებმა კადეს ტაძ-რის კარები და ჩუეულებრივ დაათვალიერეს ტაძარი; ამ დროს მათ შენიშნეს, რომ მაცხოვრის დიდი ხატის შუ-შა გატეხილია; აღმოჩნდა, რომ ხატის შესამოსიდან მოზარული იყო ერთი დიდი ბრალიანტი, რომელსედაც ამოტრიალი იყო ასოები I, A და H; აგრეთვე ბრალი-ანტის სამეფო გვირგვინი ამ ასოებზე. დარაჯებმა იმ წამსვე დაჭკეტეს კარები და შეატუთბინეს ზოლიციას. მოვიდნენ ზრთკურთრა, გამომძიებელი და ზოლიცია. რადგან კარები დაკეტული იყო და ფანჯრებიც მთელი გამოდგა, ფიქრბდნენ, რომ ქურდი იქვე ტაძარში უნდა იუეეს; აღბათ, წინა დამეს, ღოცვის შემდეგ, მიამადა და დარჩნ ეკკლესიაშიო. ბეჯითად დაათვალიერეს მთელი ტაძარი, მაგრამ გერავინ აღმოაჩინეს. წირვა-ღოცვის დროს შუშის გატეხა და ბრალიანტის ამოძრობა შეუძ-ლებულია, ასე რომ სრულიად გაუკებარა, რაკორ და ვინ ჩაიღინა ქურდობა. მოზარული ბრალიანტები 75 ათას მანეთზე მეტი დიანს. იმავე დღეს ტაძარი დაათ-ვალიერა იუსტიციის მინისტრმა. დაიწყო სისტიკაი გამოძიება.

* * * ევარიდაშა მალაქია გაჩეჩილადის დუქანი გა-ქმრდეს და ბეგრა ნივთები წაიღეს. ზოლიციამ შორე დღეს შეიზერო ქურდები და ნივთებაც აღმოაჩინა.

* * * დაიბეჭდა „მწეეშის“ რეაქციის სტამბა და გამოვიდა გასასუილად წიგნაკი: „იუსო ქრისტე მაცნო-ვარი სოფლის“ ბლად. მდ. დ. ჩხაიძისა, სურათებით ფასი ორი შურა.

* * * დაიბეჭდა რუსულ ენაზე „მწეეშის“ რეაქ-ციის სტამბაზევე შემდეგო წიგნაკი: „შიო-მღვიმის უდაბ-ნო და დიანსი მამა შიო“.

* * * სინოდს გადაუწვევტა ეველას სასულიერო სე-მინარებთან დაარსდეს სამაგალითო სამრეგლო სკოლები იმავე წესითა და ზრთკურთრა, რაკორიც ზეტერბურგის სასულიერო სემინარასთან არსებობს.

* * * უწმ. სინოდს შვადასი თუმანი გადაუდგეს სოფ. ხულოში (ბათუმის მხარეს) მართლ-მადიდებელ ეპიკლესიის ასაშენებლად.

სწავლა და მეცნიერება ქრისტიანობრივ საზრწმუნებლასა და კეთილ-ცხნებაცხე.

მოძღვრობა.

თქმული 19 იანვარს, — დიანსი მამა ანტონ მარტო-მეოფეელის დღეს.

სახელითა მამისათა, და ძისათა, და წმიდისა სულისათა.

არც კაცი, არც ბაღახი, არც მტვერი, არცა რომ სხვა ქვეყნიერობაზედ არ გაჩენილა თავის თავად და არც წარმოსადგენია მათი არსებობა, მათი ყოფ-ნა. მათი მოქმედება და მოძრაობა მხოლოდ მათივე ძალით, მათივე დამოუკიდებულობით, მათი საკუთა-რი თვისებით. ყველაფერი, რასაც თვალთ ვხვდავთ და რაზედაც ჰკუა მიგვიწვდება, არის ღვთის ქმნი-ლება და ღვთისავე მოწყალებით არსებობს. ეს შე-ურყვევლი და დაურღვეველი ჰემარიტებაა. მართა-ლია, ბევრი ვინმე შეებრძოლა ამ ჰემარიტებას, ბევრი ნასწავლი და ბრძენი შეეცადა დაემტკიცებია სხვებისთვის, რომ ქვეყნიერობა გაჩნდა თავის თა-ვად და არსებობს მხოლოდ თავისი ძალით, თავისი უნარითო, მაგრამ ამ ნასწავლთა და ჰკუა მალაღთა მეცადინობა საქმით იმ გვარივე სიმტკიცისა და სი-მაგრისავე გამოდგა, რა გვარ სიმტკიცისა და სიმაგ-რესაც შეიცავს გულ-უზბრყვილო ბავშვებისაგან ცელ-ქობის დროს ჩაღა და თიხისაგან აგებული კოშკი. დღეს, კაცობრიობის სასიქადულლოდ და სასახლოდ, ყოველი ჰკუა დამჯღარი მეცნიერისაგან უარყოფი-ლია ის აზრი, რომ რაიმე დაიბადოს, რაიმე გაჩნ-დეს, რაიმე წარმოსდგეს ქვეყანაზედ თითონ, თავის თავად, გარეშე დამოუკიდებელი ძალისა, რომელიც არის ყოველად შემძლე ღმერთი. შესაძლოა, ახლაც არა ერთისა და ორი ახლი-გაზდა მოსწავლესაგან, ან ახლად სწავლა დამთავრებულთაგან, გავიგონოთ ამ მოძღვრების დაციწვა, მისი დაწუნება, ვითომდა

უსაბუთიანობა, მაგრამ ეს უნდა მიეწეროს მათი გონების სიკაბუჯეს, რომელიც ჯერ ისევ ჰსდღეს, მსგავსად ახალი ღვინისა, ჰბორბოქობს, მღვრია და დაუწმენდელია და ფას დასადებელი შეიქნება მხოლოდ შემდეგ დადუღება-დაწმენდისა. ადრე თუ გვიან ეს ახალ-გაზდებიც ჰსცნობენ აღნიშნული მოძღვრების სინამდვილეს, ისინიც აღიარებენ, რომ გამგე და მმართველი ხილული და უხილავი ქვეყანისა არის ყოვლად ძლიერი მარჯვენე უფლისა.

გარნა ნუ დაგვაიწყდება, ძვირფასნო მსმენელნო, რომ მხოლოდ ცოდნა და შეგნება რომელიმე ქეშმარიტებისა, რომელიმე მოძღვრებისა და აზრისა თავის თავად არაფერს ძვირფასს და სახარბიელოს არ წარმოადგენს თუ იგი ქეშმარიტება და მოძღვრება არ გავიხადეთ ჩვენი საქციელისა, ჩვენი მოქმედებისა და მოქალაქობის ქვა-კუთხედ, საძირკვლად, ან დედა ბოძად. ძვირფასი და სათაყვანოა ჩვენი სარწმუნოების მოძღვრება, სხვათა შორის, იმითი, რომ იგი მარტო გონებით არაა შესათვისებელი, რომ სრულებით არ კმარა მხოლოდ მისი შესწავლა და გაზეპირება; არა, ეს მოძღვრება ცხოვრებისა, მოქმედების მოძღვრებაა და აუცილებლად მისს ყალიბზედ უნდა ჩამოესხას ჩვენი ცხოვრება, ეს მოძღვრება სარწმუნოდ უნდა ედოს ჩვენს ყოფაქცევას, ჩვენს მოქმედებას, ჩვენს მოქალაქობას, გრძობა-აზროვნებას; მისი ელფერი, მისი ბეჭედი უნდა ეტყობოდეს ქრისტიანის საქციელს სასიხარულო იქნება იგი საქციელი თუ სამწუხარო, საოჯახო თუ საზოგადო, სასულიერო თუ სახორციელო.

აღნიშნული განსაკუთრებითი თვისება ჩვენი სარწმუნოების მოძღვრებისა, ცხადი და ადვილი მისახვედრი შეიქნება თქვენთვის, ძვირფასნო მსმენელნო, თუ გულ-დასმით და ყურადღებით ჩაუკვირდებით სმზოგადოთ წმინდანების ცხოვრება-მოქმედებას. რამ აღძრა, მაგალითად, და რომელმა ძალამ მოიყვანა ჩვენს ქვეყანაში ასურელ მამათა საღმრთო გუნდის ბრწყინვალე თვალი, ღირსი მამა ანტონ მარტომყოფელი, რომლის ხსენებასაც ასრულებს დღეს საქართველოს ეკკლესია. რომელი სიტყვა, რომელი ნაბიჯი, რომელი მოქმედება გნებავთ დამისახელოთ ამ ნეტარი მამის ცხოვრებიდან, რომ ამ სიტყვაში და მოქმედებაში არ გამოსჭვიოდეს ანტონის გულითადი რწმენა, რომ იგი სიტყვა და მოქმედება არ გამოსთქვამდეს ამ მამის სარწმუნოებრივ შეხედუ-

ლობას? აღფრთოვანებული მაცხოვრის განუსაზღვრელი სიყვარულით, აღნთებული ქრისტესთან ყოფნისა, მუდამ მისი მზერით დატკობის სურვილით იმ ზომამდე, რომ ვეღარ სთმობდა მაცხოვრის ხელთ-უქმნელი ხატის მოშორებას მკერდიდან, ღირსი ანტონი გამოეთხოვა თავის სამშობლოს და მოვიდა ჩვენს ქვეყანაში იმ აზრით, რომ ქართველების გულშიაც ჩაენათებია ქრისტეს სიყვარულის ბრწყინვალე ლამპარი. ანტონმა დაისადგურა ერთ უდაბურ და მიუვალ მთის წვერზედ, რომელიც შორავს ქ. თბილისს აღმოსავლეთით ოც-და-ათი ვერსის მანძილით, ფიცხელი მარხულობა, ღმერთზედ ფიქრი, მინდობა მთელი არსებით უფალოზედ, მზურვალე ლოცვა და ცრემლთა ფრქვევით ვედრება, რომ ღმერთმა ააცილოს ყველას უკეთურობა, მიანიჭოს სოფელში მყოფთ მშვიდობა და სიმრთელე, უკურობოს მათ შრომა, აცოდინოს სიტკბოება ღვთის-მსახურებისა— აი რითი სულდგმულობდა, რას არიგებდა დღე მუდამ და რა მიაჩნდა თავისი ქვეყნიური ცხოვრების საგნად მარტომყოფ მოღვაწე მამას.

მალე სოფელმაც შეიტყო ანტონის საკვირველი ცხოვრება. ამ ღირს მამას ხორციელ სასაზრდოდ მიჩენილი ჰყავდა ღვთისაგან ორი ფური ირმისა; ფურები ყოველ დღეს ერთსა და იმავე დროს მოდიოდნენ ღირსთან და იგი სწველავდა მათ. ერთხელ ფურები მოცვიდნენ ანტონთან არა ჩვეულებრივ დროს, მეტად შემინებულეები იყვნენ და ჭრილობისაგან გამწარებული მათი ნუკრი თრთოდა მთელი სხეულით. ანტონს ვერ გაეგო, რის გამო მოხდა ეს ამბავი. პირუტყვებმა ანიშნეს ანტონს, რომ იგი ვაჰყოლოდა მათ, ღირსი მამა გაჰყვა ფურებს და ცოტა ხნის შემდეგ შეხვდა მონადირეს, რომელსაც დაეფრთხო ირმები და დაეჭრა ნუკრი. გაოცდა მონადირე, რადგანაც სრულებით არ მოელოდა ასეთ უდაბნო და ყრუ ალაგში კაცის ნახვას. ვინ ხარ შენ, სად ცხოვრობ და რას აკეთებო, გამოეხმაურა სისწრაფით მონადირე უცხო კაცს. ანტონმა ხმა არ გასცა მონადირეს, ხელით ანიშნა მას თავისი სადგური. მონადირე იყო მახლობელი სოფელის უმფროსი, მან შეურაცხებად მიიღო ანტონისაგან ხმის გაუცემლობა, ბრაზი მოერია და უბრძანა მხლებლებს, რომ ანტონი წაეყვანათ სოფლის სამჭედლოში და იქ გახურებული მახვილით მოეჭრათ მისთვის ხელები. სისწრაფით შეასრულეს

ბძანება: ანტონი მიიყვანეს სამკედლოში, მკედელი უკვე მზად იყო მოქმედი ღირსისთვის გახურებული შანთი, რომ უტბათ გაუშეშდა მას ორივე ხელი და გულ-მელონებული წაიქცა მიწაზე. ბევრი ეცადნენ მოებრუნებიათ და ეშველათ რამე მკედლისთვის, მაგრამ ამათ და უნაყოფოთ დარჩა ყველა ღონისძიება. ბოლოს ისევ ანტონს შეებრაღა დასჯილი და განკუთვნილი იგი თავისი მადლიანი მარჯვენის შეხებით. სასწაულომა გული მოუღბო და მოაქცია ქრისტიანობაზედ როგორც ამაყი უმფროსი სოფლისა, ისე სხვები; სისწრაფით მოეფინა ანტონის ცხოვრების ამბავი გარემოში მცხოვრებში და სულ ჩქარა მისი საცხოვრებელი უდაბნო შეიქნა ღვთის მსახურთა ქალაქად. იმ დროდან დაწყებული დღევანდლამდე იქება და იდიდება ამ ალაგს ღირსი ანტონის სხეული და ძნელად წარმოსთქვამს კაცის ენა, რამდენი სასწაული ხდება დღესაც ამ დიდებული მამის წმინდა საფლავზედ!

მაგრამ ვიღას ასრავს დღეს ან ანტონი, ან სხვები! ხუთი დღის წინეთ ეკკლესია ასრულებდა ნინოს ხსენებას და მდღესასწაულენი კი არსადა სჩანდენ; ტაძარი ცარიელი იყო, ხახლხს აზრათაც არ მოსვლია ეკკლესიაში შეხედვა! ან ესლა აქ მყოფნი განა იმის გამო მობრძანდით, რომ ანტონის ხსენების დღეა? არა ვგანებ; შესაძლოა ასში ორმაც არ იცოდით ეს ამ წამამდე.

„მძიმე და შეუძლო რამეს გვაღალებთო, იფიქრებს ვინმე თქვენგანს; — ჩვენ რომ ანტონს წაგებდით, უნდა ხელი ავიღოთ ჩვენს ოჯახობაზედ, სახლკარზედ, მამულ-დედულზედ, გადავიხვეწოთ უდაბნოში და სასტიკ მოღვაწეობაში დავლიოთ იქ ჩვენი დღენო, ეს კი მტკაღ სამძიმა და არც ყველას დაევალებაო“. დიად, ოღონდაც რომ ამ გვარად მიბაძვა ანტონის წმინდა ცხოვრებისა ყველას არ მოეთხოვება, ოღონდაც რომ იგი აუტანელი და მძიმე უღელი იქნებოდა მრავალთათვის! არა, მე აზრათაც არა მაქვს ამგვარი რამეს თქმა. ანტონის ცხოვრება განხორციელება, საქმედ ქცევა ჩვენი სარწმუნოების მოძღვრების ცოდნისა, ჩვენ კი ცოდნა გვაქვს ამ მაღალი მოძღვრებისა, მაგრამ მაგრა ჩავიკეტნია იგი გონების სალაროში და, სამწუხაროდ, არ გვინდა გამოვიყენოთ იგი ცხოვრებაში. აი ეს გარემოება შეადგენს ჩვენს ნაკლებოვანებას, ჩვენს სარწმუნოებრივ სიმახინჯეს, თუ გნებავთ, სარწმუნ-

ოების უარყოფას და შეურაცხებას. აქ საჭიროა მიბაძვენი გაეხდეთ ღირსი მამა ანტონის ცხოვრებისა. ნუ წახვალ უდაბნოში, ნუ გაექცევი ოჯახს და სოფელს, ნუ გაიხდი სავალდებულოდ ფიცხელს და განუწყვეტელ ლოცვა-მარხულობას, ხოლო განუშორებლად იქონიე შენც, მსგავსად ღირსი მამა ანტონისა, ხატი შენი მაცხოვრისა და, ყოველი საქმის გადაწყვეტამდე, ყოველი სიტყვის წარმოთქმამდე, ყოველი გრძობის განხორციელებამდე და ეკითხე შენს თავს და გადასწყვიტე ხოლმე—სათანადო იქნება თუ საწყენი ქრისტესთვის შენი სიტყვა, შენი საქციელი, შენი გრძობის გამოთქმა. შენ გამოგცდის ბოროტი სული სხეულის ბიწიერი მძღავრი მოთხოვნების აღჭრით, წარმოიდგინე უმანკო სახე ქრისტესი და გადასწყვიტე—შეგილწავ ამ უმანკობას შენი მოთხოვნების დაკმაყოფილებით თუ არა? შენ გულ-ფიცხელობ და ვერ ავიტანია მეზობლისაგან გალანძღვა, შეხედე მაცხოვრის მშვიდობიან სახეს და მოიგონე, რა გვარ საქციელს გავალებს იგი ამისთანა შემთხვევებში. შენა ხარ პატრონი დიდი სიმდიდრისა, გაიხსენე მაცხოვარი—მომცემი ამ სიკეთისა და მოძღვრება მისი—სად უნდა ინახავდე სიმდიდრეს. შენ გიჭირავს საზოგადოებაში საპატიო ალაგი და წარჩინებული ხარისხი, მიხედე მაცხოვრის ხატს და წარმოიდგინე—რისთვის აღვამალა და პატივცემულ გყო მან. შენ შეუბყრისარ სიზარმაცეს, გამსჯელობისა, ოფლის ღვრისა და მომჭირნეობის სიძულვილეს, აბა თვალი გაუსწორე მაცხოვრის სახეს! შენ გემძიმება შენი ობლობა, მაგრამ აბა შეხედე იმის სახეს, რომელსაც დედად და ნათესავებად მიაჩნდა ღვთის სიტყვის აღმასრულებელნი და სხ. და სხ.

აი რა აზრი აქვს ღირსი მამა ანტონის ცხოვრებას და რა მხრით უნდა ვბაძავდეთ მას დიდი და პატარა!

ღირსო მამაო ანტონ, მოგვეც ჩვენ შენებრი შეგნება ჩვენი მაღალი სარწმუნოებისა და ნუ მოგვაკლებ შენს მეოხებას წინაშე შენგან შეტკობილი მაცხოვრისა. ამინ.

ქვისკაზისი ლეონიდი.

სამკურნალო და პიკიანური

გ ა ნ ე მ ო ზ ი ლ ე ბ ა .

იმის საუბარი

გ უ ლ ი ს ხ მ ი ე რ შ კ ი თ ხ ვ ე ლ თ ა ნ .

(საუბარი პირველი).

გ ა გ რ ძ ე ლ ე ბ ა *

წარსულ წელში ჩვენ შევჩერდით იმის განმარტებაზე, თუ რა არის ჯანმრთელობა და რა არის ავადმყოფობა.

მეცნიერება დიდი ხანია, რაც იძიებს ავადმყოფობის მიზეზებს და როგორც ძველად, ისე ეხლაც, ეს მიზანი წარმოადგენს ერთ უმთავრესს ზრუნვას განათლებულის კაცობრიობისას. მეცნიერნი იკვლევდნენ და ხალხის მეთაურნი-კი მათის რჩევით, რამდენადაც შესაძლებელი იყო, სარგებლობდნენ და სავალდებულოდ იდგენდნენ ამაზედ მზრუნველობას. მაგრამ ისეთის სისწრაფით არასოდეს არ უვლია საექიმო მეცნიერებას, როგორც ამ უკანასკნელ ასი წლის განმავლობაში იარა. ამ ხანებში მას დაეტყო დიდი წარმატება. რასაკვირველია, ჯერ კიდევ ბევრი რამ არის სათუო, გაუგებარი და ძნელი მისახვედრი, მაგრამ მაინც ეხლანდელი ცოდნა გაცილებით უფრო დაწინაურებულია წინანდელზე. მეცნიერებამ კარგა ხანია გაინთავისუფლა თავი ყოველგვარ კრუმორწმუნობისაგან და ყველაფერს საფუძვლად დაუდო ის, რაც-კი ნამდვილის დაკვირვებითა და გამოცდილებით შეიძლება დამტკიცდეს. რაც-კი გამორკვეულია და სარწმუნოდ შემოღებული, ყოველივე დამყარდა სინამდვილეზე და ცხადზე. და რაზედაც ჯერ კიდევ გამორკვეულ პასუხს ვერ იძლევა მეცნიერება, იმედია, მომავალში მაინც მოიცემა, და ჩვენი შთამომავალნიც იმდენადვე ბევრს შეიტყობენ, დაწინაურდებიან ჩვენზე, რამდენადაც ჩვენ ვართ ეხლა დაწინაურებული ჩვენს წინაპრებზე მეცნიერების შენაძენით.

საჭიროა ოღონდ ძველებურის კრუმორწმუნოების მიტოვება და იმისი შეგნება, რაც ეხლან-

დელმა მეცნიერებამ საყოველთაოდ მიიწია უუსაქიროესს ქვა-კუთხედად. ყოველი სხეულის არსებობა უნდა შეეთარდოს იმ პირობებსა და ვითარებას, რითაც იგი გარემოცულია, თანაც უნდა სცდილობდეს ცუდის აშორებას და კარგის მისწრაფებას, თუ-კი ეს შესაძლებელია. ჩვენც ძალა-უნებურად თავიდან ვერ ავიშორებთ ამ კანონს, და რომ გამოურკვეველად არ ვიქნეთ და არ გავხდეთ გარეშე გარემოების უბრალო მსხვერპლად—უნდა შევიგნოთ ყოველივე, რაც-კი რიგიანი არსებობისათვის არის საჭირო.

რასაკვირველია, რიგიანი არსებობისათვის ბევრი რამეა საჭირო, მაგრამ ჩვენ ამ უმად მხოლოდ იმაზე გვაქვს საუბარი, რაც-კი სხეულის რიგიანი არსებობას შეეხება ჯანმრთელობის და ავადმყოფობის მხრით. თუ რა არის ჯანმრთელობა, კარგად-მყოფობა და ავადმყოფობა—ეს უკვე განმარტებულიც გვქონდა. ეხლა უნდა მოკლედ მოვიხსენოთ, თუ რა გვარი არის ადამიანის ავადმყოფობა, და რა უმთავრესს ჯგუფებად იყოფა ეს ჩვენი გამაბეზრებელი და ყველასათვის არა სასურველი სტუმარი.

ავადმყოფობა რომ ბევრია, —ამას ყოველი ადამიანი ნათლად ჰხედავს და გამოცდილიც არის. მიზეზიც მათი გამჩენი და ხელის შემწყობი სხვადასხვა გვარია. მეცნიერებამ ცალკე ჯგუფებად დაჰყო ყველა სნეულება და თვითეულს განსაკუთრებული ალაგი და სახელი მიუნიჭა. ჩვენ აქ არ შევუდგებით ამ ნუსხის დასახელებას. გავანაწილებთ ავადმყოფობას უფრო მდაბიურად, ადვილგასაგების ნუსხით.

ავადმყოფობის სათავე ორგვარია ერთი მემკვიდრეობით დაყოლილი, ხოლო მეორე შემდეგ შეძენილი. პირველი ავადმყოფობა სხეულს დაჰყვება თვით დედის მუტლიდგან და თავის გავლენას დააჩენს სხეულს ხან სამუდამოდ და ხან დროებითად. ზოგი ავადმყოფობა პირდაპირ გადადის შთამომავალზე, ზოგი-კი მხოლოდ ნიადაგს მისცემს სუსტს, და ამ ნიადაგზე-კი, როგორც წინად მომზადებულ რამეზე, ვითარდება შემდეგში ან თვით მსგავსი ან სხვა რაიმე ავადმყოფობა. ამის მაგალითები თვით ხალხმავე იცის, უუძველეს დროიდან არ დარჩენია ეს შეუნიშნავი და კიდევაც ხალხის სიბრძნემ ანდაზითაც გამოხსუქა ეს თავისი რწმენა:

*) იხ. „მწყემსი“ № 20. 1902 წ.

„ზაბუსის (პაპის) ნაქამმა ტყემალმა შვილი-შვილს კბილი მოჰკვეთათა“. ამის მაგალითებს და დაწვრილებით განმარტებასაც მაშინ მოვიხსენიებთ, როდესაც მემკვიდრეობაზე გვექმნება ბაასი*). მემკვიდრეობით გადმონაცემი ავადმყოფობა ან მიღრეკილება ავადმყოფობისადმი ისეთია, რომ ზოგჯერ შეუძლებელია მისი თ ვიდგან აშორება, ზოგჯერ კი რიგიანის ხელის-შეწყობითა და მოვლით შესაძლოა ნაკლის გამოკეთება.

ეს დარგი რომ ცალკე ვიგულისხმოთ, დარჩება მრავალგვარი სხეულება, რომელიც მერე უჩნდება სხეულს. მიზეზი ამისა ბევრგვარია. მოკლედ ჩამოვთვლით და დავყოფთ ჯგუფებად მიზეზის-და მიხედვით. მათში უმთავრესად შემდეგი ავადმყოფობა:

აღვიწიება ავადმყოფობა, რომელსაც აჩენს ან ხელს უწყობს რომელიმე ადგილის ცუდი თვისება. მაგალითად: ნიადაგის უვარგისობა, დაცემული მდებარეობა, ქაობის სიახლოვე ან თვით ქაობი, დაბურული ღრე, უვარგისი წყალი, მავნე ნივთიერებით შეზავებული და სხვა. ყოველივე ეს ნელ-ნელა და შეუქმნევლად სხვა-და-სხვა სენს უჩენს ადამიანს, ღონეს აცლის და ასუსტებს მას. ამიტომაც ზოგიერთი ადგილი ისეთი თვისებისაა, რომ იქ ჩვეულებრივია რაიმე სენი, ან ხან-და-ხან იჩენს თავს ან და მუდმივად მძინვარებს, ასე რომ მისი აღმოფხვრა თითქმის შეუძლებელი ხდება.

დროის ცვლალებით გამოწვეული ავადმყოფობა, რასაც ხელს უწყობს სიცხე და სიცივე, ზაფხული და ზამთარი, ნოტიო და წვიმა და სხვა-და-სხვა ბუნების მოვლინებანი. ბევრია ამ დარგის ავადმყოფობა და ყოველს წელს ამ ცვლილებას დროისა და ამინდისას მოჰყავდა ხოლმე მათი მძინვარებაც.

გაუბრუნებლობის სენი, დაუღვენელობით, თავის მოუვლევლობით გამოწვეული, როდესაც ადამიანი საკმაო ღონისძიებას არ იღებს და სხეულს ისეთ პირობებში ამყოფებს, ან ისეთს რაიმეს დაატებს, რის ატანაც მას დაუზიანებლად არ შეუძლია, ესე იგი, როდესაც სხეული უნდა გარდასცდეს იმ ქდეს, იმ საფეხურს, რომელსაც იგი ვერ შეეფარდება. ამგვარი ძალ-დატანება ყოველთვის

გამოიწვევს სხეულში არე-დარევას, რასაც შეიძლება მოჰყვეს ან დროებითი და ან სამუდამო უწყობა სხეულის არსებობაში. ამავე დარგს ეკუთვნის:

უაღვრების, სიღარიბის სენი, როდესაც კაცის ხელთ არ არის სხეულის იმ პირობებში ჩაყენება, როგორც-კი სასურველია და სანატრელი თვით მისი პატრონისათვის. ამ შემთხვევაში ადამიანი ძალა-უნებურად უუსაჭიროებს მოთხოვნილებაზე-დაც-კი ხელს იღებს და იკლებს მას. რასაკვირველია, ასეთი ცვლილება, თუ ხანგრძლივია და ზომასაც გადაქარბებული, დაუბრკოლებლად არ ჩაუვლის სხეულს. ნელ-ნელად და შეუქმნევლად ძალა ეცლება მას და სხვა-და-სხვა ავადმყოფობაც ადვილად სჩაგრავს და იმონებს.

სიჭარბის, სიუხვის სენიც ამას არ ჩამოუვარდება; თუმცა ამის მიზეზი ისეთი შესაწყნარებელი არ არის, როგორც სიღარიბის. იქ თუ უქონლობით მოსდის კაცს შეცდომა—ამას რაღა გაეწყობა! ეს ხომ კაცის ხელთ არ არის და ხშირად თავს არ შემოველებს? მაგრამ სიჭარბის და სიმდიდრის გამო რომ ადამიანი თავს იფუქებდეს—ეს კი შეუწყნარებელი რამ არის! ამის მაგალითებს ძალიან ბევრს იძლევა თანამედროვე ცხოვრება ყველგან და ყოველთვის. ბევრნაირიც არის ის სენი, რომელიც ამგვარ პირებს უჩნდებათ მხოლოდ იმისთვის, რომ ზომა არ იციან და საზომად მხოლოდ სიხარბე აქვთ და მსუნაგობა. ამ ნიადაგზე მრავალნაირი უწყობა ხდება სხეულში, რომელიც თან-და-თან ძირს უთხრის ჯანმრთელობას და ხშირად სამუდამოდაც ჰსპობს მას. შემდეგში ბევრს ეცდებიან ხოლმე, აღარაფერს აღარ იზოგავენ, მაგრამ გვიანდაა. ყველაფრის შოვნას მოახერხებენ ხოლმე თავისი სიმდიდრით, გარდა ჯანმრთელობისა; და თავისი წონა ფულიც რომ გაიღონ, ვეღარ იბრუნებენ მას, რაც თავ-დაუქერელობით და მსუნაგობით აქვსა წაგებული. ცხოვრების მსჯავრი შეუწყნარებელია და კიდევაც ამიტომ ბუნება იმათ უფროც სჯის თავის კანონების დარღვევისათვის.

ექაიო გ. დ—ქე.

(შემდეგი იქნება)

*) იხ. ცალკე წიგნაკი მემკვიდრეობაზე, რომელიც მალე გამოვა.

ანტონ მარტომეოფელა.

ჯვირილაუი კალობის მასწავლებელი სერგეი ჯინჭველაძევილი ასწავლის ქართულს საეკლესიო და საერო კალობას ნოტების საძევალებით. თანაც ამხადებს მოსწავლეებს საქალაქო სასწავლებლისათვის.

ბინა: ბესარიონ მოდებაძის სახლი—საზინის ჰირდაზირ.

ამით ვაუწყებ ჰატეცემულ საერო და სამღვდლო წოდებას, რომ მე გავხსენი დაბა უვირილაში საღურგლო კანკელისა და იკონოსტასების დასაძინადებლად. კანკელებს, ცალკე სამეუფეო კარებსაც ვიღებთ ძლიერ იაფად. იმედი გვაქვს, რომ ჰატეცემული საზოგადოება და სამღვდლოება ჩვენი ნაკეთებით არ დარჩება უკმაყოფილო.

იკონოსტასის მკეთებელი ტ. ჯიშკარიანი.

განცხადებანი.

მიიღება ხელის-მოწყობა 1903 წლისათვის ოც-კვირულ გამოცემათა მართულს

„მწუემს“-ზე

დ

რუსულ «ПАСТЫРЬ»-ზე

ქურნალის ფასი:

12 თვით «მწუემსი» 3 მ.	6 თვით «მწუემსი» 2 მ.
— ,, რუსული ,, 3 მ.	— ,, რუსული ,, 2 მ.
— ,, ორივე გამოცემა 5 მ.	— ,, ორივე გამოცემა 3 მ.

ქუთაისუი

ს. მ. ბ. იოიყურიას

ს ა ა ვ ა დ მ ე ო ფ ო უ ი,

რომელიც იმეოფება მათი უმაღლესობის ჰრინც ალექსანდრე ოლდენბურგელის მფარველობის ქვეშ, 60 საწოლია შინაგან, ნერვებისა, სახი-რურგო, დედათა და თვალით ავადმყოფთათვის, მშობიარეთა განყოფილებით და ქიმიურ-მიკროსკოპიულ გამოკვლევათა კაბინეტით. გადაძღების სენითა და სულით ავადმყოფთ სამეურნალო არ ღებულაობს.

წ.

რედაქტორ-გამომცემელი დეკ. დ. ლამაშიძე.

Редакторъ-Издатель П. Д. Гамбашидзе.

Дозволено цензурою Архимандритъ Георгій 15 февраля 1903 г.

Типог. редакціи журн. „Пастырь“ (П. Д. Гамбашидзе) въ Квирилахъ въ собст. домѣ.